

Brødre

HANDLINGSREFERAT

Et par nakne gutteføtter står klare til å hoppe i det stormfulle, kalde havet utenfor den gamle brygga på nordvestlandet. Her starter filmen om de to brødrene som vi skal følge gjennom en hel barndom og oppvekst. Storebror Markus utfordrer lillebror Lukas til å våge å hoppe i det store svarte havet, hvis ikke er han feig, og det kan du bare ikke være. *Du er nødt til å være redd, for å være modig*, sier Markus når lillebror Lukas nøler. Dette temaet om mot går igjen i filmen, og begge guttene blir konfrontert med vanskelige situasjoner de må takle igjennom årenes løp. Når Lukas knuser ei rute på skolen, må han for første gang våge å møte det han er redd for. Han kan ikke lenger stikke av fra situasjonen, men må gå opp til kontoret og møte rektor. Dette blir et vendepunkt for ham som lillebror. For Markus, som er den tøffe og sterke storebroren, blir utfordringen å våge å satse på rockemusikken og gå imot faren som er fotballtrener. En talende scene i filmens siste del, der Markus er hos frisøren, viser hvor mye mot som kreves, for å bryte med foreldrenes forventninger. *Brødre* er blitt kalt for dokumentarens *Boyhood* fordi begge filmene skildrer de samme karakterene over en lang tidsperiode, fra de er barn til de står på terskelen til voksenlivet. Regissør og fotografen er også guttenes mor, og hun møter etter hvert som filmprosjektet skrider frem, motstand fra sine to sønner. Her handler det også om mot – til å finne sin egen veg i livet.

EGNETHET I SKOLEN, LÆREPLANREFERANSER

* Klassetrinn: 8.-10. trinn og videregående

Medietilsynet har gitt *Brødre* aldersgrense tillatt for alle.

* Relevante fag: Samfunnsfag, norsk, KRLE

Det faglige arbeidet før og etter visningen av *Brødre* vil kunne bidra til å nå flere av lærerplanens kompetansemål. Her er eksempler:

SAMFUNNSFAG

Kompetansemål etter 7. og 10. årstrinn innen hovedtemaene utforskeren og samfunnskunnskap, og på videregående innen hovedtemaene utforskeren og individ, samfunn og kultur.

NORSK

Kompetansemål etter 7. og 10. grunnskoletrinn og på videregående innen hovedtemaene Muntlig kommunikasjon og Språk, litteratur og kultur.

KRLE

Kompetansemål etter 7. og 10. årstrinn og videregående innen hovedtemaet Filosofi og etikk.

Les mer på <http://www.udir.no/Lareplaner/>

FILMOMTALE

Brødre er et enestående filmprosjekt der regissør, fotograf og mor Aslaug Holm har dokumentert sønnenes barndom og oppvekst over en periode på åtte år. (f. 1965). Filmen fikk hele tre Amandanominasjoner i 2015: Beste klipp, beste dokumentarfilm og beste regi. Holm vant Amanda for *beste regi*, som den første dokumentarfilmskaperen i Amandas 30-årige historie for *Brødre*. *Brødre* har høstet strålende kritikker både i Norge og i utlandet, og er blitt vist på en rekke filmfestivaler verden over. Holm har tidligere vært fotograf og klipper på dokumusikalen *Heftig og Begeistret* (2001/ regi Knut Erik Jensen), og hun regisserte også kinodokumentaren *Oljeberget* (2006 / Filmen om Jens Stoltenbergs reise tilbake til makten).

Aslaug Holm sier at idèen til filmen er inspirert av den russiske filmskaperen Andrej Tarkovskij som har sagt at: *En kunstner er som en fergemann som binder sammen fortid med framtid*. Med det mener hun at vi lever i en tid der alle dokumenterer seg selv, og deler dette på sosiale medier, men at vi savner en større linje i vår historie som sier noe om hvilke røtter vi har og hvor vi kommer fra. I *Brødre* skildres det nære forholdet mellom Markus og Lukas i deres oppvekst i Oslo på 2000-tallet, men vi får også historien om røtter og opphav, for regissørens egen bakgrunn fra et fiskevær på Smøla veves inn og setter sønnenes oppvekst inn i en større sammenheng. Historien utspiller seg i guttenes virkelighet på Sagene, rett ved Akerselva, fra den yngste er fem år til den eldste går ut av ungdomsskolen, men filmen skildrer også somrene på Smøla, langt ute i havgapet på nordvestlandet, og vi tar del i brødrenes drømmer og forventninger – også foreldrenes. Filmen er en poetisk og usentimental betraktning av guttenes møte med virkeligheten, i hverdagen og i familien – der de fleste av oss lærer sannheten om verden og oss selv.

I filmen settes søkelyset på: *Hvilke historier forteller vi om oss selv?* Nettopp fordi vi lever i en veldig fragmentert tid, så blir det viktigere og viktigere å kjenne sin egen historie. Det å ha en forankring, og vite hvor man kommer fra, gjør det lettere å orientere seg ut mot verden. Det å våge å finne sin plass i verden krever mot, og da må du kjenne deg selv. Dette er noe av den underliggende tematikken i *Brødre*, og filmen kan åpne opp for spennende diskusjoner og refleksjoner i klassen. Mange unge i dag opplever en stor grad av rotløshet, og det moderne samfunnet legger opp til et stort press for å skape seg sin egen identitet og ambisjon om hvem man skal være. Hvis du vet hvor du kommer fra, og hvem dine forfedre/mødre er, så er det lettere å forstå seg selv og finne sin plass i verden. Det er flere scener og passasjer i filmen som kan være fine innganger til diskusjon og spennende spørsmål. (Se D:Scener)

Filmens trailer kan sees her: <https://vimeo.com/125058924>

Her er tips til temamessig relaterte filmer, som også har ferdig utarbeidede studieark:

Pøbler: www.filmweb.no/skolekino/incoming/article1236004.ece

Natt til 17.: www.filmweb.no/skolekino/incoming/article1161930.ece

Eventyrland: www.filmweb.no/skolekino/incoming/article1099705.ece

Dryads: www.filmweb.no/skolekino/incoming/article1232255.ece

Disse fire filmene er norske produksjoner.

PS

Funfact: I *Brødre* er en av statistene i en av filmens scener en av bikaakterene i den norske spillefilmen *Gategutter* fra 1955. Den aktuelle scenen er når Markus og Lukas sitter og kikker i et musikkblad på en benk foran den lille kiosken på Sagene, i bydelen der de bor, og den eldre mannen som sitter til høyre i bildet er et av barna i spillefilmen *Gategutter* fra 50 år tidligere. Dette skjedde helt tilfeldig da dokumentaren ble filmet, men er et artig historisk poeng. *Brødre* er på mange måter dagens gategutter som vokser opp i bydelen Sagene midt i Oslo på 2000-tallet.

OPPGAVESAMLING

Oppgavene under kommer ikke i en bestemt orden. Disse kan ulike faglærere selv velge blant for å rette fagutbyttet dit man ønsker. Merk: Det er ikke tenkt at det skal jobbes med samtlige oppgaver. Hver enkelt lærer må velge ut de som passer best for sine egne elever og fag.

Hver enkelt lærer må også, med utgangspunkt i egen elevmasse, vurdere (og eventuelt korrigere) vanskelighetsnivået/formuleringene til de ulike oppgaver. Velg også selv om besvarelsene skal skje skriftlig eller muntlig, og hvor vidt elevene skal jobbe individuelt eller i grupper. Mange av oppgavene passer imidlertid godt til klassesdiskusjon.

Noen av spørsmålene/oppgavene henspiller på mindre fremtredende – men viktige – elementer i handlingen. Det bør derfor ikke være for stor avstand i tid mellom forarbeid, visning og etterarbeid. Vær også oppmerksom på at enkelte oppgaver vil røpe elementer ved filmens slutt. Disse kan man, for filmopplevelsens skyld, tilbakeholde til etter at visningen er over.

A: KARAKTERENE

- 1) Beskriv Lukas. Hva er hans tydeligste personlighetstrekk? Gi eksempler på sider ved personligheten hans du tror er mest påvirket av arv/familie, og hvilke sider du tror han har utviklet på grunn av miljø.
- 2) Beskriv Markus. Hva er hans tydeligste personlighetstrekk? Gi eksempler på sider ved personligheten hans du tror er mest påvirket av arv/familie, og hvilke sider du tror han har utviklet på grunn av miljø.
- 3) Markus er på mange måter den fysiske handlende karakteren i filmen, mens Lukas er den filosofiske tenkende karakteren, hvor viktig for filmen er det at de er så forskjellige? Er det noen egenskaper hos Markus som Lukas kan lære av? Er det noen egenskaper hos Lukas som Markus kan lære av? På hvilken måte utfyller de hverandre?
- 4) På hvilke måter er Markus en god storebror for Lukas, og på hvilke måter er han ikke en god storebror?
- 5) På hvilken måte utvikler hovedkarakterene seg i filmen? Markus: Lukas:
Har de endret seg i løpet av filmen? På hvilken måte?
- 6) Beskriv faren og fotballtreneren, Tore. Hva slags verdier setter han høyt? Hva drømte han om som ung? Hvor viktig er han som karakter i filmen?
Hvorfor er det viktig for Markus å våge å gå mot farens ønsker? Hva oppnår han med det?
- 7) Beskriv moren som også er regissør og fotograf. Hvilke drømmer har hun? Hvor preget er hun av sin oppvekst ute ved havet? I filmen så sammenligner hun det å være fotograf med det å være hvalfanger, hva mener hun med det? Hvorfor lager hun denne filmen?
- 8) Kunne filmen hatt en av de andre karakterene som hovedperson, istedenfor Markus og Lukas? Hvis Aslaug/moren eller Tore/faren hadde vært hovedkarakter; hvordan kunne dette eventuelt ha tilført filmen en alternativ og interessant synsvinkel du ville ha likt å se? Begrunn svaret ditt.

B: ULIKE PERSPEKTIV / FORTELLERSTÅSTED / FORTELLERSTEMME

Det heter seg at filmer og andre fortellinger blir til i møtet med dem som ser på. Det betyr at fordi vi mennesker er forskjellige og har forskjellige erfaringer, forskjellig bakgrunn, forskjellig kjønn eller til og med forskjellig humør, vil vi ha ulike opplevelser av filmen vi får se. De som har mest til felles med Markus og Lukas (for eksempel i kjønn og alder og interesser) vil se en annen film enn de som har mer til felles med Aslaug (mor/filmskaper).

Hvis vi tenker på at det er mulig å se filmen mer eller mindre utenfra går det an å ikke bare prøve å sette seg inn i hvordan et annet menneske ser verden, men også å øve oss på å se filmen så å si helt utenfra. Grovt sett kan vi si at filmen passer best i fagene KRLE, hvor vi bruker filmen som grunnlag til å stille eksistensielle og etiske spørsmål, og norsk, der vi ser på filmen som fortelling og stiller spørsmål om for eksempel utvalget av hendelser/scener, fortellerståsted/synsvinkel/fortellerstemme, tema, motiv, filmatiske virkemiddel, hvilke andre typer uttrykk som kan ha inspirert filmskaperen osv.

KRLE /UNGDOMSSKOLEN og samfunnsfag / VIDEREGÅENDE

En KRLE-lærer som ønsker å diskutere eksistensielle spørsmål kan finne en god del å ta utgangspunkt i her i filmen, det samme kan en lærer i samfunnsfag på videregående. Et startpunkt kan være det Aslaug sier tidlig i filmen om hvordan hun ser at hele verden får plass innenfor ganske små rammer, hvordan nærmiljøet kan romme en hel barndom.

- 1) Begynn gjerne denne oppgaveseksjonen med å vise til scenen der Aslaug forteller om at hele verden ligger innenfor dette lille universet: *Ei elv, en skole, en kiosk, en fotballbane, en bakgård*. På hvilken måte har disse små stedene vært med på å forme Markus og Lukas? Hvordan har deres oppvekst hatt betydning for hvem de blir? Tenk på din egen barndom, hvilke steder i ditt nærmiljø har vært med på å forme deg til den du har blitt? (Skolen, hjemmet ditt, fotballbanen, skøyteisen, andre steder i nærmiljøet...)
- 2) Videre kan dere ta tak i opptakene fra bestefarens hvalbåt, og det Aslaug sier om å måtte gå minst to generasjoner tilbake for å kjenne seg selv. Reflekter rundt hva røtter og bakgrunn betyr for hvem du blir. Hva forteller tilbakeblikkene på Aslaugs egen barndom om Markus og Lukas? Er de preget av sin bakgrunn, det å være sønner av en fiskerslekt? På hvilken måte?

- 3) Ta utgangspunkt i scenen der Markus står foran speilet og ordner håret før han skal på sin første klassefest. Vi ser at han er opptatt av å bli kul på håret, men hva mer forteller scenen? Hvordan endres fortellerståstedet underveis i scenen? Aslaug er både regissør, fotograf og mor i filmen og, i denne scenen kommer dette veldig tydelig fram når Markus ber henne stoppe filmingen. Hun kunne valgt å klippe vekk denne diskusjonen bak kamera mellom Markus og henne, men velger å ta det med i filmen, hvorfor tror du hun gjør det?
- 4) Hvor viktig er klippingen av en film for det ferdige resultatet? Hva tenker du om at det kan lages hundrevis, eller tusenvis av ulike fortellinger av de samme filmopptakene? Hvor viktig er det å være tydelig på hvem du er som forteller i dokumentarfilmer? Er det enda viktigere i personlige filmer, tror du?
- 5) Er det mulig å filme virkeligheten som er hundre prosent sant? Kan det være ulike sannheter avhengig av hvem det er sitt blikk som forteller? Hvem sitt blikk er det vi ser filmen gjennom i *Brødre*? Endrer blikket seg i ulike partier i filmen? Utdyp.

C: HVILKE HISTORIER FORTELLER VI OM OSS SELV?

Norsk, KRLE og samfunnsfag / UNGDOMSSKOLEN OG VIDEREGÅENDE

For elever på videregående passer filmen godt hvis man vil diskutere forholdet mellom virkelighet og fortelling (enten det er bøker eller filmer), og særlig bruken av seg selv og andre gjenkjennelige personer som deltakere i fortellingen. Det går an å vise at *Brødre* er i slekt med både folkelige genre som mammabloggen og mer respektert litteratur som Knausgård og Espedals selvbiografiske romaner. For elever på ungdomsskolen så kan ulike tankeeksperimenter brukes til å klargjøre hva man selv mener om filmen eller i møtet med den. Her er noen spørsmål som kan brukes til klasseromsdiskusjon eller oppgaver elevene svarer hver for seg:

1. Hva ville du tenkt om å få laget en slik film om din egen oppvekst?
2. Hva tror dere Markus og Lukas tenker om filmen? Nå? Om tyve år?
3. Aslaug snakker om bestefaren sin i filmen. Tenk deg at Markus eller Lukas viser filmen til sine barn (når de er så gamle som deg).
Hva tror du de vil tenke om farmoren sin (Aslaug)?
4. Av og til legger foreldre ut bilder av barna sine på Facebook eller Instagram, og noen ganger glemmer de å tenke på at barna ikke synes det er greit. Er det forskjell på å lage en hel film, og å legge ut et bilde nå og da? På hvilken måte?
5. Hvor viktig er det å fortelle historier om seg selv i vår tid? Hvor viktig er det å tenke på at historiene også skal fortelle noe større enn bare å vise et øyeblikk som vi deler på sosiale medier?
6. I *Brødre* så har det vært viktig for regissøren å vise slekters gang, at vi alle har røtter og forfedre, og at det er viktig å kjenne sin historie for å forstå seg selv bedre. Hvis du tenker på ditt eget liv, og du skulle lage en film om deg selv og din familie, hva ville vært viktig å få med i din film?
7. I *Brødre* så er temaet Mot: *Du er nødt til å være redd for å være modig, og det krever mot for å finne sin plass i verden.* Hva ville vært temaet vært i din film om deg selv og din familie?
8. Markus og Lukas er med på fakkeltog i samband med president Obamas besøk i Oslo for å motta Nobels Fredspris. På hvilken måte tror du at du kommer til å huske historiske hendelser fra din levetid?

Norsk og samfunnsfag / VIDEREGÅENDE

For de eldre elevene kan filmen gi gode utgangspunkt for eksistensielle og etiske refleksjoner i tillegg til de som har med fortelling og virkelighet å gjøre. Her kommer noen spørsmål som kan gi gode klasseromsdiskusjoner og spennende innleveringer fra elever som har deltatt i dem.

1. Hvem er filmens målgruppe? Gutter, barn, ungdom eller foreldre?
2. Hvorfor snakker Aslaug om bestefaren sin?
3. Fortellingen om kofta når båten forliser viser tydelig at Aslaug er oppmerksom på at barn og voksne ser på hendelser ut fra ulike forutsetninger. Ikke minst er de voksne oppmerksomme på døden på en helt annen måte. Forteller dette noe om hvorfor hun lager akkurat denne filmen? Utdyp.
4. Når man bruker sitt eget liv som råstoff for kunsten kan man fort komme opp i noen situasjoner der man kan risikere å miste gamle venner. Er det noe i *Brødre* som Markus og Lukas kan bli sinte på Aslaug fordi hun har tatt med? Er det noen situasjoner du kan tenke deg guttene ville framstilt på en annen måte dersom de selv skulle fortalt om det?
5. Den første og siste stupescenen med guttene er den samme, men den får forskjellig utfall på starten og slutten av filmen. Hva forteller stupe-episoden om guttene?
6. Tenk på scenen der Lukas er frustrert på skolen og forlater mattetimen. Forteller den hele historien om ham? Hadde det vært reall overfor Lukas å ha med denne scenen hvis ikke filmen også viste at ha til slutt torde å hoppe i havet?
7. Scenen der Lukas knuser ruta på skolen og Markus går til frisøren og farger håret svart er viktige vendepunkt i filmen, hvorfor? På hvilken måte henger disse scenene sammen med stupescenen? Hvordan uttrykker de hovedtemaet i filmen?
8. Finn en post fra en foreldreblogg. Hva vil du si er forskjellen mellom film og blogg?
9. *(Denne oppgaven forutsetter at elevene også har sett filmen Boyhood).*

Den amerikanske Oscarnominerte spillefilmen *Boyhood* er spilt inn i samme tidsperiode som dokumentarfilmen *Brødre*. Kan du se likhetstrekk mellom de to filmene? Kan du finne scener i de to filmene som handler om det samme? Kan du nevne eksempler på hva som er forskjellen mellom å lage en spillefilm og en dokumentarfilm?

D: SCENER - dramaturgi

Dramaturgi

Ordet drama kommer fra gresk og betyr handling. Dramaturgi handler om hvordan vi bygger opp en historie. En film må ha en historie å fortelle. Manusforfatteren og regissøren må tilrettelegge denne historien slik at den kan fortelles med bilder. De må ha klart for seg hvordan handlingen skal starte, hva som skal skje og hvordan den skal utvikle seg. De må også finne ut hvordan denne historien kan fortelles mest effektivt med bilder.

Under ser dere en oversikt over ulike scener fra filmen, gjør en eller flere av følgende tre oppgaver:

1) SCENE stupescenen åpning og avslutning

Ta utgangspunkt i åpningsscenen i filmen der Markus og Lukas utfordrer hverandre til å våge å hoppe i det iskalde vannet utenfor brygga. Hva forteller denne scenen? På hvilken måte setter denne scenen temaet i filmen? Den russiske forfatteren Anton Tsjekhov har sagt at i ethvert drama så starter åpningsscenen med at pistolen henges på veggen, og før fortellingen er over så skal pistolen bli avfyrt. Hvis dere overfører dette på *Brødre*, hva er pistolen på veggen i denne filmen og hvordan avfyres den i slutten av filmen? Hvordan er hele filmens struktur bygd opp rundt denne stupescenen?

2) SCENE Markus foran speilet

Ta utgangspunkt i scenen der Markus står og ordner håret før han skal på den første klassefesten. Hva forteller scenen? Hvordan er denne scenen bygd opp? (Start – midt – slutt). Er du enig i at denne scenen først starter som i en hvilken som helst fiksjonsfilm, og så bryter virkeligheten inn og vi skjønner at det er dokumentar? På hvilken måte bryter virkeligheten inn? Hvem er fortelleren?

3) SEKVENNS MED FLERE SCENER: Fotballtrening Lukas scorer – ruteknusing – frisøren – Lukas hos rektor – Markus møter faren

Ta utgangspunkt i denne sekvensen med følgende scener: *Fotballtreningen der Lukas scorer midt i krysset – ruteknusinga på skolen – Markus som går til frisøren og farger håret/tar hull i øret – Lukas hos rektor – Markus møter far/fotballtrener.* Her kryssklippes det mellom Lukas som går til rektor og Markus som er hos frisøren og møter faren etterpå, hva er kryssklipping? Hva oppnår man med å kryssklippe i film? Vil du si at det er likheter mellom scenen der Lukas møter rektor og Markus møter faren? På hvilken måte vil du si at både Lukas og Markus våger å være redd, for å være modig i denne sekvensen? Er dette et viktig vendepunkt i filmen? Hvorfor?

4) SCENE valgfri

Velg en scene du liker godt fra filmen. Beskriv hvordan den er bygd opp: Start – midt – slutt. Hva forteller den ytre handlingen i scenen? (Hva ser vi skjer?) Hva mer forteller scenen? (Er det en underliggende handling i scenen?) For eksempel når Lukas går opp til rektor, så handler den ytre handlingen om at han skal fortelle rektor om at han har knust ei rute, mens den underliggende handlingen er at han for første gang i filmen våger å møte det han er redd for, han stikker ikke av. Så da er den underliggende handlingen at; *Du må være redd, for å være modig.* Så her gjentas temaet i filmen fra åpningsscenen, der Lukas blir utfordret av storebroren til å tørre det han egentlig ikke tør, nemlig å hoppe i det kalde, mørke vannet.

E: GENERELLE FILMSTUDIESPØRSMÅL

- 1) Hvor bra syntes du filmen var? Hva likte du godt og hva likte du dårlig?
- 2) Hvilke ulike følelser ga filmopplevelsen deg? Gjorde noen av scenene i filmen deg glad? Ble du noen gang trist i løpet av handlingen? Hva fikk deg til å le? Gjorde noe deg redd? Reagerte andre i klassen på samme måte som deg?
- 3) Hvorfor tror du regissøren som har laget denne filmen hadde lyst til å fortelle akkurat denne historien?
- 4) Gjenfortell filmens handling med cirka femti ord.
- 5) Skriv en anmeldelse av filmen. Fortell om hva du likte og hva du ikke likte. Begrunn synspunktene dine.

